

**PRVI PROGRAM DJELOVANJA ZA PROVEDBU
TERITORIJALNE AGENDE EU**

(Dogovoren 23. studenog 2007. u Ponta Delgadi, Azori)

Sadržaj

Politička obveza

1. Kontekst
2. Vodeća načela za provedbu Teritorijalne agende
3. Svrha, vremenski okvir i opseg Programa djelovanja
4. Područja djelovanja i akcije
5. Provedba

Prilog

POLITIČKA OBVEZA

Mi, ministri Europske unije nadležni za prostorno planiranje i razvoj, okupljeni na sjednici o teritorijalnoj koheziji Neformalnog ministarskog sastanka o teritorijalnoj koheziji i regionalnoj politici održanog u Ponta Delgada, Azori, 23. i 24. studenog 2007. pod portugalskim predsjedništvom Vijeća EU, ovime smo se sporazumjeli o Prvom programu djelovanja za provedbu Teritorijalne agende Europske unije.

Ovim sporazumom obvezujemo se da ćemo, u okviru naših mogućnosti i nadležnosti, provesti ciljeve i prioritete utvrđene Teritorijalnom agendom na europskoj, nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, potičući strukturirani ali fleksibilan proces međusobne suradnje kao i suradnje s Europskom komisijom, Europskim parlamentom, Europskom investicijskom bankom, Europskim gospodarskim i socijalnim odborom, Odborom regija, ostalim dionicima i susjednim državama. Ovime također pridonosimo jačanju komplementarnosti između Leipziške povelje o održivim europskim gradovima i Teritorijalne agende Europske unije.

Prvi program djelovanja daljnji je korak u procesu koji je, nastavljajući se na ESDP i iskustvo CEMAT-a, 2004. godine pokrenut u Rotterdamu i koji je u svibnju 2007. u Leipzigu, pod njemačkim predsjedništvom Europskim vijećem, doveo do usvajanja Teritorijalne agende Europske unije. Sporazumijevajući se o Prvom programu djelovanja potvrđujemo našu obvezu da nastavimo ovu suradnju i da je pretvorimo u strukturirani proces.

Prvi program djelovanja oblikovan je za provedbu u razdoblju 2007.-2011., u kontekstu aktualne neformalne suradnje na teritorijalnoj koheziji između država članica i institucija Europske unije kao i uvažavajući okvir koji je uspostavljen Ugovorom kojim se izmjenjuje i dopunjava Ugovor o Europskoj uniji te Ugovor o uspostavi Europske zajednice (Ugovor iz Lisabona) koji prepoznaje teritorijalnu koheziju kao treću dimenziju kohezijske politike.

Prvi program djelovanja rukovodi se s pet vodećih načela: (i) solidarnost među regijama i teritorijima, (ii) upravljanje na više razina, (iii) integriranje politika, (iv) suradnja na teritorijalnim pitanjima i (v) supsidijarnost. Ova vodeća načela trebaju nadahnuti političko djelovanje i usmjeriti pojedinačnu i zajedničku provedbu Teritorijalne agende.

Provedba TA u našim vlastitim područjima nadležnosti

U Prvom programu djelovanja utvrđujemo akcije koje imaju za cilj promicati integraciju teritorijalnih prioriteta Teritorijalne agende u nacionalne, regionalne i lokalne politike prostornog razvoja, poticati bolju koordinaciju između teritorijalnih i urbanih politika, unaprijediti europsku teritorijalnu raznolikost te ocijeniti kako se Teritorijalna agenda uzima u obzir prilikom provedbe Nacionalnih strateških referentnih okvira (NSRF) i Operativnih programa, kao i u Nacionalnim programima reformi za praćenje Lisabonske strategije.

Utjecanje na ključne teme EU

U Prvom programu djelovanja obvezujemo se na aktivno sudjelovanje i doprinos raspravi o ključnim pitanjima europskog razvoja, osiguravajući pritom da teritorijalna dimenzija bude primjereno uzeta u obzir prilikom ocjenjivanja aktualnih politika i oblikovanja budućih politika Europske unije. U tu ćemo svrhu rješavati relevantne ključne teme EU koje će se pojaviti do 2011., a to su izazov kojeg donose klimatske promjene, Lisabonska agenda,

Strategija održivog razvoja EU, politika ruralnog razvoja EU, prometna politika i kohezijska politika, imajući na umu predstojeću reviziju EU proračuna. Promicat ćemo širenje i raspravu o navedenom u odgovarajućim forumima s relevantnim institucijama i dionicima na europskoj razini i na razini država članica.

Davanje teritorijalne/urbane dimenzije sektorskim politikama

U Prvom programu djelovanja obvezujemo se, u okviru naših mogućnosti i nadležnosti, da ćemo surađivati sa sektorskim kreatorima politika i nadležnim institucijama, i to kako na europskoj razini tako i na razini država članica, u cilju promicanja odgovarajućih razmatranja teritorijalne i urbane dimenzije pri oblikovanju i provedbi sektorskih politika.

Jačanje teritorijalnog upravljanja na više razina u EU

U Prvom programu djelovanja potvrđujemo naše uvjerenje kako je upravljanje na više razina temeljni alat za uravnoteženi prostorni razvoj Europske unije i nudimo da ćemo se sastajati s odabranim dionicima i lokalnim i regionalnim vlastima o provedbi prioriteta Teritorijalne agende unutar njihovih programa djelovanja i aktivnosti i da ćemo raditi, u okviru naših mogućnosti i nadležnosti, na razvoju transparentnih procesa odlučivanja o teritorijalno relevantnim politikama koje uključuju javne i privatne dionike i nevladine udruge u našim vlastitim zemljama.

Provođenje strategije o teritorijalnoj koheziji kojom se jača komunikacija i povećava svijest

Razvit ćemo i provoditi strategiju kojom se jača komunikacija i povećava svijest, kako na europskoj razini tako i u našim vlastitim zemljama, u cilju isticanja uloge teritorijalne kohezije za provedbu Lisabonske i Gothenburške strategije ka konkurentnijoj i održivijoj Europi. Želimo na relevantan način pridonijeti nužnoj raspravi o budućnosti našeg kontinenta i promicati pojavljivanje zajedničke vizije njegova teritorija.

Razumijevanje stanja teritorija, perspektiva, kretanja i utjecaja

U Prvom programu djelovanja prepoznajemo potrebu za informacijama i znanjem o stanju teritorija, perspektivama, kretanjima i utjecajima teritorijalnih politika u Europskoj uniji i državama članicama te doprinos primijenjenih istraživačkih i ciljanih studija pri pružanju ove osnove za naše djelovanje. Priznajemo važan doprinos kojeg Program ESPON može dati kako bi pružio informacije potrebne za ovaj proces i izražavamo našu želju da iskoristimo njegove mogućnosti za promicanje tematske analize za potrebe nacionalnog kreiranja politika i time podržimo jaču europsku dimenziju u nacionalnim strategijama te da iz blizine pratimo i razmatramo neposredne rezultate Radne skupine za teritorijalnu koheziju i urbana pitanja Odbora za koordinaciju sredstava, koju je osnovala Europska komisija.

Koordinacija i praćenje provedbe Prvog programa djelovanja

Prvi program djelovanja daljnji je korak u procesu koji se nadograđuje na Perspektivu europskog prostornog razvoja (ESDP) te se obvezujemo da ćemo, u okviru naših mogućnosti i nadležnosti, sakupiti i osigurati sredstva i organizaciju potrebne za koordinaciju i praćenje provedbe Prvog programa djelovanja, oslanjajući se pritom na aktivna predsjedništva koja će voditi nastojanja i mobilizirati države članice, Europsku komisiju, Europski parlament,

Europsku investicijsku banku, Europski gospodarski i socijalni odbor, Odbor regija, ostale dionike i susjedne države da se zauzmu za naše zajedničke ciljeve teritorijalne kohezije, konkurentnosti i održivosti europskog kontinenta.

1. KONTEKST

Teritorijalna agenda Europske unije

Ministri EU nadležni za prostorno planiranje i razvoj, prigodom Neformalnog ministarskog sastanka o urbanom razvoju i teritorijalnoj koheziji održanog pod njemačkim predsjedništvom EU u Leipzigu 24./25. svibnja 2007. sporazumjeli su se o Teritorijalnoj agendi EU (TA) i povjerali Portugalu zadaću da izradi Prvi program djelovanja (AP1) za provedbu iste.

Ovaj sporazum vrhunac je procesa suradnje između ministara koji ima za cilj uspostaviti zajednički politički okvir za rješavanje teritorijalnih pitanja unutar Europske unije. U lipnju 2006. pokrenut je dijalog s glavnim dionicima, čime je TA dobila široki konsenzus.

TA se nadovezuje i na različite načine odnosi na nekoliko drugih relevantnih dokumenata EU politike.

Leipziška povelja za održivi razvoj europskih gradova

Leipziška povelja nadovezuje se na proces suradnje koji ima za cilj jačati urbani razvoj u kontekstu Europe. Leipziškom poveljom ministri su se sporazumjeli o zajedničkim načelima i strategijama integriranog pristupa politici urbanog razvoja te o potrebi djelovanja u socijalno i gospodarski zanemarenim urbanim područjima kao i u gradovima u cjelini. Komplementarnosti između Leipziške povelje i Teritorijalne agende obrađene su u Prvom programu djelovanja.

Lisabonska strategija

Lisabonska strategija ima za cilj unaprijediti konkurentnost europskog gospodarstva paralelno s jasnom obvezom spram europskog socijalnog modela i upravljanja pritiscima na okoliš i konfliktima. Lisabonska strategija naglašava ciljeve rasta i radnih mjesta, iznoseći veliki broj mjera i ciljeva u širokom rasponu različitih područja.

Iako teritorijalna kohezija do danas nije izrijekom razmatrana u okviru ciljeva Lisabonske strategije, njenim se vrednovanjem naglašava važnost teritorijalnog pristupa i uloge regionalnih i lokalnih upravnih razina pri postizanju lisabonskih ciljeva. Višerazinski i koordinirani pristup između europskih, nacionalnih i regionalnih/lokalnih razina, u skladu s načelom supsidijarnosti, smatra se ključnim faktorom uspjeha za teritorijalno upravljanje, pitanjem koje je u središtu i prožima provedbu TA.

Gothenburška strategija

Gothenburška strategija definira brojne ključne okolišne ciljeve i ciljne datume, i to kako političke tako i zakonodavne. Glavni prioriteti uključuju promjenu klime, održivi promet, javno zdravstvo i gospodarenje prirodnim resursima. Ova su područja najrelevantnija za teritorijalne izazove i prioritete utvrđene u TA.

Strateške smjernice Zajednice 2007.-2013.

Glavni prioriteti Strateških smjernica Zajednice nastoje točno uskladiti kohezijske politike EU s ciljevima Lisabonske strategije. Oni ističu relevantnost teritorijalne kohezije i teritorijalne

suradnje, posebno u vezi pristupačnosti, doprinosa urbanih područja rastu i zapošljavanju, potrebe za gospodarskom diverzifikacijom ruralnih područja i uloge interregionalne, transnacionalne i prekogranične suradnje.

Strateške smjernice za ruralni razvoj 2007.-2013.

Strateške smjernice za ruralni razvoj smatraju da politike ruralnog razvoja trebaju dopunjavati ostale politike, poput kohezijskih politika i politika zapošljavanja, a pritom također igrati važnu ulogu u održivom razvoju ruralnih područja i pri postizanju uravnoteženijeg teritorijalnog modela unutar Europske unije.

Kohezijska politika i gradovi

Priopćenje Komisije Vijeću i Parlamentu „*Kohezijska politika i gradovi: urbani doprinos rastu i radnim mjestima u regiji*“ (COM (2006) 385, 13.07.06) ističe da gradovi koncentriraju i potrebe i mogućnosti. Privlačeći investicije i radna mjesta te podržavajući inovacije, poduzetništvo i gospodarstvo znanja, gradovi su suočeni s važnim problemima u kontekstu evolucije globalne ekonomije, i to: nezaposlenost, migracija, socijalno isključenje, rastuće nejednakosti unutar gradova. Potrebni su novi oblici teritorijalnog upravljanja kako bi poticali bolje integrirani pristup i fleksibilnu suradnju između različitih teritorijalnih razina.

Doprinosi iz Četvrtog izvješća o gospodarskoj i socijalnoj koheziji

Četvrto izvješće o gospodarskoj i socijalnoj koheziji (2007.) ističe pozitivan doprinos kohezijske politike stalnom ukupnom približavanju. Ipak, nejednakosti među zemljama i regijama još uvijek ostaju važni kao rezultat dvaju glavnih čimbenika: (i) proširenja Europske unije i (ii) općeg trenda kretanja prema koncentraciji rasta u najdinamičnijim područjima različitih država članica.

U pogledu socijalne kohezije Četvrto izvješće ističe da do danas napredak vrlo zaostaje za globalnim ciljevima zadanim u Lisabonskoj strategiji vezano za stope zaposlenosti i obrazovne razine.

U pogledu teritorijalne kohezije Četvrto izvješće naglašava uravnoteženiju distribuciju BDP-a, nešto manje koncentriranu u tradicionalnim jezgrenim područjima, i pojavu novih središta rasta u ostalim i perifernijim dijelovima teritorija Europske unije. Neuravnotežena stanja unutar regija i trendovi u pravcu suburbanizacije i migracije iz ruralnih područja ostaju važni u velikim dijelovima teritorija Europske unije. Bolja koordinacija različitih političkih programa i alata te novi oblici teritorijalnog upravljanja smatraju se temeljnim za poboljšanje teritorijalne kohezije kao i izgradnje održivog modela razvoja u svjetlu Lisabonske i Gothenburške strategije.

Ugovor iz Lisabona

Ugovor kojim se izmjenjuje i dopunjava Ugovor o Europskoj uniji i Ugovor kojim se uspostavlja Europska zajednica usvojen je u Lisabonu 18. listopada i bit će potpisan 13. prosinca 2007. Kada će Ugovor stupiti na snagu ovisit će o zaključenju procesa ratifikacije od strane država članica.

Novi Ugovor uključuje teritorijalnu koheziju kao treću dimenziju kohezijske politike. Teritorijalna kohezija bit će pod zajedničkom nadležnošću Europske unije i država članica.

2. VODEĆA NAČELA ZA PROVEDBU TERITORIJSKE AGENDE

Usvajeno je pet vodećih načela kako bi nadahnula političko djelovanje na svim odgovornim razinama i usmjerila pojedinačnu i zajedničku provedbu Teritorijalne agende u cilju doprinosa Europi koja je kulturno, socijalno, okolišno i gospodarski održiva:

1. Solidarnost među regijama i teritorijima
2. Upravljanje na više razina
3. Integriranje politika
4. Suradnja na teritorijalnim pitanjima
5. Supsidijarnost.

Solidarnost među regijama i teritorijima u skladu je sa stavcima 3 i 8 Teritorijalne agende. Usvajanjem ovog načela učvršćuje se solidarnost među državama i regijama i iskazuje obveza primjenjivanja kohezivnog i integriranog pristupa prilagođenog teritorijalnoj raznolikosti prilikom utjecanja ili odlučivanja o prioritetima i financiranja politika teritorijalnog i urbanog razvoja na razini Europske unije, te na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

Upravljanje na više razina u skladu je sa stavcima 5 i 17 Teritorijalne agende. Usvajanjem ovog načela izražava se obveza da će se na odgovarajući način strukturirati kanale komunikacije, sudjelovanja i suradnje kako bi se teritorijalnu procjenu, planiranje i upravljanje učinilo u potpunosti demokratskim, transparentnim i učinkovitim procesom.

Integriranje politika u skladu je sa stavcima 10, 11, 23 i 27 Teritorijalne agende. Usvajanjem ovog načela potvrđuju se specifične odgovornosti kreatora sektorskih politika i volja za suradnjom s njima i utjecanja na njih u cilju osiguravanja jače teritorijalne i urbane usredotočenosti prilikom koncipiranja i izrade tematskih politika. Cilj je bolje detaljno uskladiti specifične tematske akcije, olakšati njihovu koordinaciju i smanjiti neželjene vanjske učinke.

Suradnja na teritorijalnim pitanjima u skladu je sa stavkom 35 Teritorijalne agende. Usvajanjem ovog načela prepoznaje se važnost razvoja ili podupiranja interregionalnih, transnacionalnih i prekograničnih inicijativa suradnje koje imaju za cilj aktivno promicanje teritorijalne integracije. Teritorijalna suradnja mora razmatrati teritorijalne i urbane dimenzije gospodarskog i socijalnog razvoja i uključivanje susjednih zemalja EU, i to u kontekstu EU programa za europsku teritorijalnu suradnju (cilj 3).

Supsidijarnost je u skladu sa stavcima 30 i 33 Teritorijalne agende. Usvajanjem ovog načela iskazuje se da se potpuno i učinkovito postizanje ciljeva Teritorijalne agende najbolje može slijediti prema institucionalnim sporazumima u okviru svake države članice, kroz snažno uključivanje nacionalnih, regionalnih i lokalnih snaga i dionika te putem dijaloga s Europskom komisijom i ostalim europskim institucijama.

3. SVRHA, VREMENSKI OKVIR I OPSEG PROGRAMA DJELOVANJA

Glavna svrha Prvog programa djelovanja (AP1) je **osigurati okvir u cilju olakšavanja provedbe Teritorijalne agende**, pružajući ministrima, europskim institucijama i svim ostalim dionicima na koje se to odnosi strukturiranu ali fleksibilnu platformu za promicanje rasprave i utjecanje na odluke o pitanjima europskog razvoja, čime će se osigurati primjereno uzimanje u obzir teritorijalne dimenzije pri procjeni sadašnjih politika i izradi budućih politika Europske unije imajući na umu predstojeću reviziju EU proračuna.

Daljnja težnja Prvog programa djelovanja je **pružiti ministrima strukturu za formuliranje zajedničkih teritorijalnih** inicijativa i preporuka, nadovezujući se na ESDP i CEMAT vodeća načela te uz usredotočenje na teritorijalne prioritete i izazove određene u Teritorijalnoj agendi koje treba operacionalizirati u cilju utjecanja na stvaranje politika na razini EU i država članica.

Prvi program djelovanja povezuje teritorijalne prioritete, izazove i akcije navedene u Teritorijalnoj agendi **s ciljanim akcijama** čija je provedba **u srednjoročnom okviru (2007-2010)** povezana sa **specifičnim institucionalnim subjektima i dionicima**.

Nacrt Prvog programa djelovanja uzima u obzir **preispitivanje Teritorijalne agende u prvoj polovici 2011.** (TA, stavak 45).

Također uzima u obzir kalendar rasprava i odluka o ključnim temama EU, slijedeći ministarsku odluku da će daljnje zajedničke aktivnosti usredotočiti „*na pospješivanje rasprave diljem EU o ključnim temama EU s teritorijalnog stanovišta*“ (TA, stavak 41).

Skupini ključnih tema EU pridaje se posebna pažnja u Prvom programu djelovanja, temeljem njihove relevantnosti u pogledu teritorijalnog utjecaja i kalendara rasprava i odluka:

- rasprava o Lisabonskom procesu nakon 2010.;
- pregled kohezijske politike 2010. na polovici trajanja i rasprava o kohezijskoj politici nakon 2013.;
- prometna politika nakon 2010.;
- pregled EU politike ruralnog razvoja 2010. na polovici trajanja;
- izrada nove EU Strategije održivog razvoja 2011.

Ostale ključne teme Europske unije koje su također navedene u Teritorijalnoj agendi pratit će se u okviru Prvog programa djelovanja, što će po potrebi dovesti do konkretnih akcija:

- Plava knjiga o integriranoj pomorskoj politici za EU;
- Sedmi program djelovanja Europske unije za okoliš;
- Istraživačka i inovacijska politika;
- Politika susjedstva

Ostale ključne teme EU koje nisu navedene u Teritorijalnoj agendi također su važne za njezinu provedbu, naime struktura 1 Zajedničke poljoprivredne politike, kulturna politika i politika zapošljavanja i socijalna pitanja. One će se razmatrati u sklopu Prvog programa djelovanja, što će po potrebi dovesti do konkretnih akcija.

Teritorijalni utjecaji klimatskih promjena opravdavaju njihovo uključanje u Prvi program djelovanja kako bi se istaknula važnost usvajanja pristupa temeljenog na teritoriju i uporabe alata politike održivog prostornog razvoja kako bi se utvrdile i provele ekonomske mjere ublažavanja i prilagodbe.

Prvi program djelovanja obrađuje potrebu da se podupre provedba Teritorijalne agende primjerenim, pouzdanim i pravovremenim informacijama i znanjem o teritorijalnom stanju, procesima i trendovima u vezi korištenja teritorijalnih resursa i teritorijalne kohezije u Europskoj uniji.

Prvi program djelovanja prvenstveno je usredotočen na teritorijalna pitanja, no prepoznaje da politike integriranog urbanog razvoja i teritorijalne kohezije svaka daju svoj komplementarni doprinos provedbi ciljeva održivog razvoja. Integriranje politika prostornog i urbanog razvoja također proizlazi iz potrebe stvaranja i provedbe novih oblika urbano-ruralnih partnerstava, uz nove oblike teritorijalnog upravljanja na više razina.

Prvi program djelovanja obrađuje provedbu Teritorijalne agende u područjima nadležnosti ministara na razini Europske unije i država članica, i to radi postizanja cilja integriranja političkih prioriteta Teritorijalne agende kao i teritorijalnih aspekata Strateških smjernica Zajednice o kohezijskoj politici 2007.-2013. u nacionalnim, regionalnim i lokalnim razvojnim politikama.

Prvi program djelovanja prepoznaje potrebu kako osiguravanja da teritorijalne i urbane dimenzije budu na odgovarajući način uzete u obzir prilikom ocjenjivanja, od strane europskih institucija, aktualnih politika i oblikovanja novih, tako i promicanja boljih teritorijalno utemeljenih sektorskih politika.

4. PODRUČJA DJELOVANJA I AKCIJE

Kako bi se unutar vremenskog okvira 2007.-2011. ispunile ranije spomenute namjere, Prvi program djelovanja strukturiran je u **pet područja djelovanja** (lines of action – LA):

LA1 Provedba Teritorijalne agende u područjima nadležnosti ministara na razini Europske unije i država članica;

LA2 Utjecanje na ključne teme EU i davanje teritorijalne/urbane dimenzije sektorskim politikama;

LA3 Jačanje višerazinskog teritorijalnog upravljanja na razini Europske unije i država članica;

LA4 Usporedba i ocjena teritorijalnog stanja, perspektiva, trendova i utjecaja politike u Europskoj uniji i državama članicama sa stanovišta teritorijalne kohezije i održivog prostornog razvoja;

LA5 Koordinacija i praćenje provedbe Prvog programa djelovanja, ocjena i preispitivanje Teritorijalne agende i Prvog programa djelovanja te razvijanje komunikacijske strategije i strategije podizanja svijesti o teritorijalnoj koheziji i održivom prostornom razvoju.

LA1 (*provedba Teritorijalne agende u područjima nadležnosti ministara na razini Europske unije i država članica*) izravno obrađuje teritorijalne prioritete navedene u III. dijelu Teritorijalne agende:

- (i) policentričan razvoj i inovacija putem umrežavanja gradova regija i gradova;
- (ii) novi oblici partnerstava i upravljanja teritorijem između urbanih i ruralnih područja;
- (iii) regionalni klasteri konkurentnosti i inovacije;
- (iv) transeuropske mreže jačanja i proširenja;
- (v) transeuropsko upravljanje rizicima uključujući utjecaje klimatskih promjena;
- (vi) jačanje ekoloških struktura i kulturnih resursa kao potencijala za razvoj.

Osim što izravno uključuje ministre, ovo područje djelovanja treba nadahnuti ostale institucije i dionike na koje se odnosi da se priključe ovom nastojanju.

LA2 (*utjecanje na ključne teme EU i davanje teritorijalne/urbane dimenzije sektorskim politikama*) objedinjuje akcije navedene u IV. dijelu Teritorijalne agende. Ono pored toga obrađuje pitanja navedenu u stavku 3 i 10 Teritorijalne agende i rastući teritorijalni utjecaj politika Zajednice, i to na način da preuzima strateški integrirani pristup teritorijalnom razvoju. Sa stanovišta teritorijalne kohezije i imajući na umu predstojeću reviziju EU proračuna (2008.-2009.) glavne ključne teme EU su Lisabonska agenda, EU Strategija održivog razvoja, zajednička poljoprivredna politika (politika ruralnog razvoja i provjera

valjanosti ZPP za 2008.), prometna politika, važno pitanje klimatskih promjena i, naravno, kohezijska politika.

LA3 (*jačanje višerazinskog teritorijalnog upravljanja na razini Europske unije i država članica*) nastavlja se na stanovišta iznesenih u stavku 4 i 5 Teritorijalne agende i ostvaruje volju da se pridonese intenzivnom i fleksibilnom suradničkom procesu, horizontalnom kao i vertikalnom, koji uključuje javne i privatne subjekte i dionike teritorijalnog razvoja kao nastavak uspješnog dijaloga dionika započetog u 2006.

LA4 (*usporedba i ocjena teritorijalnog stanja, perspektiva, trendova i utjecaja politike u Europskoj uniji i državama članicama sa stanovišta teritorijalne kohezije i održivog prostornog razvoja*) je odgovor na potrebu za pouzdanim informacijama, znanjem i dokazima o teritorijalnoj dinamici viđenim iz europske perspektive i promiče suradnju s relevantnim postojećim organizacijama i institucijama na ovom području kako bi se ove informacije i znanje učinilo široko dostupnim.

LA5 (*koordinacija i praćenje provedbe Prvog programa djelovanja, ocjena i preispitivanje Teritorijalne agende i Prvog programa djelovanja te razvijanje komunikacijske strategije i strategije podizanja svijesti o teritorijalnoj koheziji i održivom prostornom razvoju*) je odgovor na potrebu da se namijene sredstva i potvrde odgovornosti kako bi se pomoglo narednim predsjedništvima u provedbi Prvog programa djelovanja, omogućavajući nužne prilagodbe bez gubitka ukupne usklađenosti. Ovo područje djelovanja također izravno obrađuje potrebu za poticanjem javnih i privatnih dionika teritorijalnog razvoja da se angažiraju u širokoj raspravi o teritorijalnoj koheziji Europske unije, kako je navedeno u stavku 44 Teritorijalne agende.

U okviru svakog od područja djelovanja izabrane su sljedeće akcije za provedbu Teritorijalne agende u razdoblju 2007.-2011.:

<p>LA1 Provedba Teritorijalne agende u područjima nadležnosti ministara na razini EU i država članica</p>	<p><u>Akcija 1.1</u> Izraditi i promicati političke opcije u cilju poticanja koordinacije između prostornog i urbanog razvoja u svjetlu Teritorijalne agende i Leipziške povelje na razini EU i država članica</p> <p><u>Akcija 1.2</u> Izvršivati o integraciji teritorijalnih prioriteta i izazova Teritorijalne agende u politike, programe i planove prostornog razvoja na razini država članica te na prekograničnoj i transnacionalnoj razini</p> <p><u>Akcija 1.3</u> Ocijeniti kako se teritorijalni prioriteti i izazovi iz Teritorijalne agende uzimaju u obzir u provedbi nacionalnih strateških referentnih okvira (NSRF) i operativnih programa</p>
<p>LA2 Utjecanje na ključne teme EU i davanje teritorijalne/urbane</p>	<p><u>Akcija 2.1</u> Suradivati s EK na uporabi aktivnosti tematskih radnih skupina za teritorijalnu koheziju i urbana pitanja (TCUM) kako bi se analiziralo ključne teme EU, politike i</p>

<p>dimenzije sektorskim politikama</p>	<p>zakonodavstva, na razini EU i država članica te u svjetlu Teritorijalne agende i Leipziške povelje</p> <p><u>Akcija 2.2</u> Zajedno s kreatorima sektorskih politika odrediti opseg teritorijalnih utjecaja odabranih sektorskih politika i zajednički analizirati uvođenje procjene teritorijalnih utjecaja u politički proces</p> <p><u>Akcija 2.3</u> Analizirati ključne teme, politike i zakonodavstvo sa stanovišta regija s posebnim teritorijalnim ograničenjima</p> <p><u>Akcija 2.4</u> Izrađivati i promicati doprinos ministara raspravi o najrelevantnijim ključnim temama EU sa stanovišta održivog prostornog razvoja i teritorijalne kohezije</p>
<p>LA3 Jačanje višerazinskog teritorijalnog upravljanja na razini EU i država članica</p>	<p><u>Akcija 3.1</u> Oblikovati i provoditi strategiju za promicanje transparentnih procesa odlučivanja u upravi te s javnim i privatnim dionicima kao i nevladinim udrugama o teritorijalnim politikama na razini EU i država članica</p> <p><u>Akcija 3.2</u> Sastajati se s odabranim dionicima o njihovoj obvezi da provode teritorijalne prioritete Teritorijalne agende u njihovim vlastitim programima djelovanja i aktivnostima</p>
<p>LA4 Usporedba i ocjena teritorijalnog stanja, perspektiva, trendova i utjecaja politike u EU i državama članicama sa stanovišta teritorijalne kohezije i održivog prostornog razvoja</p>	<p><u>Akcija 4.1</u> Koristiti, u okviru svojeg institucionalnog okvira i na temelju svojih sporazuma, program ESPON 2013 za razvijanje čvrste platforme znanja o teritorijalnom stanju, perspektivama, trendovima i utjecajima politike u EU i državama članicama sa stanovišta teritorijalne kohezije i održivog prostornog razvoja</p> <p><u>Akcija 4.2</u> Koristiti, u okviru svojeg institucionalnog okvira i na temelju svojih sporazuma, program ESPON 2013 i ostale europske međunarodne teritorijalne i urbane mreže i forume uključujući OECD Odbor za politiku teritorijalnog razvoja u cilju podržavanja praćenja i procjene teritorijalnog razvoja i kohezije od 2008. nadalje.</p> <p><u>Akcija 4.3</u> Ažurirati teritorijalno stanje i perspektive EU (TSP) prije preispitivanja Teritorijalne agende na polovici trajanja u 2011.</p>
<p>LA5 Koordinacija i praćenje provedbe Prvog programa</p>	<p><u>Akcija 5.1</u> Koordinirati, pratiti i ocijeniti provedbu AP1</p>

djelovanja, ocjena i preispitivanje Teritorijalne agende i API te razvijanje komunikacijske strategije i strategije podizanja svijesti o teritorijalnoj koheziji i održivom prostornom razvoju	<u>Akcija 5.2</u> Oblikovati i provoditi komunikacijsku strategiju i strategiju podizanja svijesti o teritorijalnoj koheziji i održivom prostornom razvoju <u>Akcija 5.3</u> Ocijeniti i preispitati TA 2011. godine
---	---

Provedba ovih akcija trebala bi naime pridonijeti:

- boljoj koordinaciji među prostornim politikama država članica putem uvođenja europske dimenzije i utvrđivanja i provedbe zajedničkih prioriteta;
- poboljšanoj usklađenosti između politika Europske unije i politika prostornog razvoja u državama članicama putem utjecanja na politike Europske unije sa stanovišta teritorijalne kohezije;
- boljem razumijevanju prostornog sustava i teritorijalnih trendova na razini Europske unije;
- poboljšanoj vertikalnoj i horizontalnoj koordinaciji i sudjelovanju privatnog i javnog sektora u cilju odgovarajućeg upravljanja teritorijem.

Gore navedene akcije detaljno su navedene u odvojenom Dodatku koji je dio ovog programa djelovanja.

5. PROVEDBA

Nadležnost za provedbu akcija

Većina akcija u Prvom programu djelovanja ima kako političku tako i tehničku dimenziju. Neke akcije su pretežno političke, a neke pretežno tehničke.

Političku dimenziju provodit će:

- (a) ministar aktualnog predsjedništva;
- (b) ministri zajednički (stavak 38 do 46 Teritorijalne agende);
- (c) europske institucije (stavak 29 do 31);
- (d) se u tijesnoj suradnji između Europske komisije i država članica Europske unije (st. 32 do 35);
- (e) ministri koji djeluju unutar vlastiti nadležnosti (st. 36 i 37);
- (f) ministri u dijalogu s dionicima (st. 42 i 44).

Tehničku dimenziju osigurat će mreža kontaktnih mjesta za teritorijalnu koheziju (NTCP), a provodit će je:

- (a) aktualno predsjedništvo;
- (b) države članice zajedno ili u organiziranim podskupinama prema odabranim temama ili područjima interesa;
- (c) institucije Europske unije, same ili u suradnji s aktualnim predsjedništvom i/ili državama članicama;
- (d) ostali dionici, sami ili u suradnji s aktualnim predsjedništvom i/ili državama članicama.

Tehnička dimenzija potrebna je da bi se:

- pružilo izravnu podršku specifičnim političkim akcijama;
- ministrima pružilo opću tehničku podršku u provedbi Teritorijalne agende;
- koordiniralo i pratilo provedbu Prvog programa djelovanja.

Koordiniranje političke i tehničke dimenzije prva je odgovornost onih koji su zaduženi za provedbu svake pojedinačne akcije te supsidijarna odgovornost predsjedništva.

Odgovornost za provedbu akcija navedena je u odgovarajućem obrascu (Dodatak 1).

Obrasci su alati koji podupiru koordinaciju, provedbu i procjenu AP1. Njihov sadržaj treba smatrati indikativnim i on podliježe redovitom ažuriranju i prilagodbi od strane svakog predsjedništva zaduženog za provedbu AP1, u dijalogu s nadležnima za provedbu akcija.

Osim općih obrazaca koji opisuju i pružaju podršku provedbi akcija navedenih u poglavlju 4, obrasci se također mogu izraditi kako bi opisali i pružili podršku konkretnim podakcijama unutar akcija.

Pripremi novog obrasca uvijek će prethoditi dogovor između predsjedništva i onih koji će biti nadležni za provedbu te konkretne akcije ili podakcije. Poticanje države članice i dionika na preuzimanje odgovornost za ili sudjelovanje u provedbi akcija zadaća je svakog predsjedništva.

Koordiniranje provedbe Prvog programa djelovanja

Ministri EU nadležni za prostorno uređenje i razvoj imaju zajedničku *političku odgovornost za provedbu Prvog programa djelovanja*. U tu će svrhu zajedno djelovati na neformalnim ministarskim sastancima i na drugi način te surađivati s institucijama Europske unije i ostalim dionicima.

Operativnu odgovornost za koordiniranje provedbe Prvog programa djelovanja ima svako aktualno predsjedništvo. Pored zadaća koordiniranja procesa provedbe u cjelini, svako aktualno predsjedništvo može također preuzeti odgovornost za neke od programiranih akcija.

Koordiniranje provedbe Prvog programa djelovanja najvažnija je i najnužnija zadaća koja ima visoki prioritet prilikom odlučivanja o programu svakog aktualnog predsjedništva. Zahtijevat će od svakog predsjedništva kako političko tako i tehničko djelovanje.

Koordiniranje provedbe Prvog programa djelovanja uključivat će bliski odnos između predsjedništva i:

- država članica kojima se povjeri odgovornost za provođenje specifičnih akcija ili podakcija ili zadaća u okviru akcija;
- institucija Europske unije i ostalih dionika, bilo djelovanjem u okviru formalnih sporazuma postignutih s ministrima ili djelovanjem na vlastitu inicijativu unutar referentnog okvira Teritorijalne agende.

Upravljanje provedbom Prvog programa djelovanja

Provedba Prvog programa djelovanja mora biti dinamičan proces. U cilju prilagodbe političkom, gospodarskom i socijalnom okruženju koje se mijenja, Prvi program djelovanja mora biti fleksibilan i imati sposobnost udovoljavanja novim akcijama, utvrđivanja novih ciljeva za postojeće akcije i uspostave novih obveza tijekom procesa njegove provedbe.

Ovo zahtijeva sustav upravljanja za provedbu Prvog programa djelovanja.

Sustav upravljanja Prvim programom djelovanja temelji se na tri razine, i to:

- predsjedništvo, koje djeluje uz potporu EU trojke, ima izvršnu ulogu i nadležnost da koordinira, potiče i upravlja procesom provedbe koji je u tijeku. Također ima nadležnost za izradu *izvješća o napretku provedbe Prvog programa djelovanja* koja se podnose neformalnim ministarskim sastancima (vidi također praćenje i ocjenjivanje);

- ministri koji zajednički djeluju na neformalnim ministarskim sastancima i koji imaju nadležnost za ocjenjivanje napretka i dogovaranje novih akcija i/ili izmjena na područjima djelovanja;
- institucije Europske unije i dionici koji djeluju u okviru provedbe Teritorijalne agende u političkom dijalogu s ministrima.

Povjerenjem svakom aktualnom predsjedništvu uloge koordiniranja, poticanja i upravljanja procesom i izrada izvješća o napretku provedbe Prvog programa djelovanja ministri osiguravaju da je operativna odgovornost jasno definirana i da je napor provedbe ravnomjerno raspoređen.

Potpora EU trojke daje predsjedništvu širu osnovu za izvršavanje operativnih obveza i dopušta dosljednije programiranje provedbe Prvog programa djelovanja.

Davanjem odgovornosti ministrima okupljenim na neformalnom ministarskom sastanku da ocijene napredak i odluče o relevantnim aspektima provedbe Prvog programa djelovanja i ažuriranju osiguran je zajednički politički nadzor nad procesom, kako bude potrebno.

Osiguravanjem institucijama Europske unije i dionicima mjesta u sustavu upravljanja bit će učvršćen politički dijalog na razini Europske unije koji je Teritorijalnoj agendi dao široku osnovu potpore postignute u Leipzigu.

Upravljanje i koordiniranje provedbe Prvog programa djelovanja u okviru Ugovora iz Lisabona

Prema Ugovoru iz Lisabona sadašnji sustav rotirajućeg predsjedništva bit će zamijenjen novim sustavom o kojem će odlučiti Vijeće Europske Unije. U trećoj Deklaraciji o članku 9c(9) Ugovora o Europskoj uniji predviđen je sustav timskih predsjedništava u kojemu će predsjedništvo Vijeća činiti unaprijed utvrđene skupine od tri države članice u trajanju od 18 mjeseci. Svaki će član skupine naizmjenice predsjedati u razdoblju od 6 mjeseci svim postavama vijeća, uz izuzetak vanjskih poslova.

Prva razina navedenog sustava upravljanja Prvim programom djelovanja, koje ovisi o aktualnom predsjedništvu i sustavu trojke, mora biti prilagođena kada Ugovor iz Lisabona stupi na snagu. Aktualno predsjedništvo tada će zamijeniti država članica koja je, tijekom odgovarajućeg razdoblja od 6 mjeseci, nadležna za kohezijsku politiku. Trojku će tako zamijeniti timsko predsjedništvo država članica koje će biti na vlasti tijekom odnosnog razdoblja od 18 mjeseci.

Ove će prilagodbe biti učinjene na način da se slažu s trenutkom stupanja na snagu Ugovora iz Lisabona.

Kada po novom Ugovoru iz Lisabona teritorijalna kohezija postane zajednička nadležnost Europske unije i država članica povećat će se koordinacija i suradnja s Komisijom, Europskim parlamentom i ostalim europskim institucijama a time će se osigurati temelj za nove inicijative Zajednice kojima će se probuditi proces provedbe Teritorijalne agende.

Resursi za provedbu Prvog programa djelovanja

Provedba Prvog programa djelovanja zahtijeva nove načine ugovaranja resursa za proces Teritorijalne agende. Procjena potreba za resursima, njihovo namjenjivanje i osiguravanje za provedbu Teritorijalne agende rješava se u okviru akcije 5.1.

Svako aktualno predsjedništvo koristit će vlastita politička i tehnička sredstva za provedbu Prvog programa djelovanja:

- Ministar nadležan tijekom svakog aktualnog predsjedništva provodit će konkretne političke kontakte na različitim razinama i s različitim čimbenicima;
- Nacionalno stručno osoblje koje podržava ministra tijekom svakog aktualnog predsjedništva osigurat će sredstva za provedbu tehničkih akcija potrebnih za odvijanje procesa, uključujući koordinaciju mreže teritorijalnih kontaktnih mjesta.

Države članice i dionici koji predvode i/ili sudjeluju u akcijama također će pridonijeti vlastitim političkim i tehničkim resursima provedbi Prvog programa djelovanja.

Komunikacija

Internet adresa uspostavljena za proces Teritorijalne agende kako bi podržala dijalog dionika (www.territorial-agenda.eu) postat će središnji informacijski čvor i stalna tehnološka platforma za podršku informacijama i komunikaciji među svim zainteresiranima s procesom Teritorijalne agende, uključujući regionalne i lokalne vlasti i široku javnost.

Mreža kontaktnih mjesta za teritorijalnu koheziju (NTCP) koja je uspostavljena za vrijeme portugalskog predsjedništva nakon odluke koju su ministri donijeli u Leipzigu, uključujući države članice, zemlje kandidatkinje i zemlje gošće, institucije Europske unije i ostale dionike glavna je struktura za komunikaciju i koordinaciju među svima koji su izravno zainteresirani za Teritorijalnu agendu i provedbu Prvog programa djelovanja.

Praćenje i procjena provedbe Prvog programa djelovanja

Napredak postignut u provedbi Prvog programa djelovanja pratit će se i ocjenjivati na dva načina. Prvo, pratit će se napredak postignut u ostvarivanju akcija i područja djelovanja. Pored toga, također treba pratiti učinke ovih akcija i njihove odnose s općim trendovima u teritorijalnom razvoju Europe. Ova potonja aktivnost bit će podržana rezultatima rada kojeg obavlja ESPON (osobito putem razvoja indikatora)

Praćenje i ocjena napretka postignutog u provedbi Prvog programa djelovanja predmet su specifične akcije u okviru LA5 i bit će osnova za ministarske odluke o potrebi za novim akcijama ili promjenama aktualnih akcija i u područjima djelovanja.

Za ovu svrhu aktualno predsjedništvo, uz potporu trojke i u suradnji s državama članicama, institucijama Europske unije i ostalim dionicima, treba izraditi *zajednička izvješća o provedbi Prvog programa djelovanja* koja se podnose svakom neformalnom ministarskom sastanku.